

Sexköp från barn blir artbrott efter HD-avgörande

Publicerad
12 APR 2022

Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling innefattar en påtaglig kränkning av den personliga integriteten som medför en fängelsepresumtion med hänsyn till brottets art, enligt Högsta domstolen. Vid straffmättningsvärden på tre månader eller lägre kan skyddstillsyn vara aktuell, men annars är det inte en tillräckligt ingripande påföljd.

En 20-årig man åtalades vid Göteborgs tingsrätt för våldtäkt mot barn för att i juli 2020 med våld ha tvingat en 14-årig flicka att ge honom oralsex.

14-åringen hade före händelsen inte träffat mannen tidigare, men de hade haft kontakt via nätet och stämt träff. Vid gärningstillfället utförde flickan oralsex på mannen, som i två överföringar betalade sammanlagt 700 kronor, som han swishade till en bekant till flickan som väntade på henne medan hon utförde oralsexet utomhus, bakom en byggnad. Efteråt berättade flickan för pojken som tog emot betalningen en kompis till honom att hon "sugit av" mannen.

Vid tingsrätten uppgav flickan att 20-åringen dragit iväg henne i armen, att hon då försökt gå mot ett annat håll men att mannen fått med sig henne och tryckt upp henne mot en husvägg.

20-åringen bekräftade att flickan hade gett honom oralsex men menade att detta skett frivilligt. Enligt mannen hade flickan dessutom i deras chattdialog skrivit att hon var 16 år.

Flickan hade pratat i telefon med en av pojkarna när hon gick i väg bakom byggnaden - och hade då inte uttryckt att något var fel. Tingsrätten ansåg inte heller att det var styrkt att 20-åringen tvingat flickan till den sexuella handlingen - eller att han varit oaktsam i förhållande till att hon inte deltagit frivilligt. Det var heller inte bevisat att flickan gjort klart att hon var 14 - eller att mannen haft anledning att misstänka det.

Åtalet för våldtäkt mot barn ogillades därför. Eftersom brottet utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling inte omfattades av åklagarens gärningsbeskrivning kunde 20-åringen inte heller dömas för denna gärning.

I Hovrätten för Västra Sverige justerade åklagaren dock gärningsbeskrivningen till att även omfatta utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling.

Domstolen anslöt sig till tingsrättens bedömning att mannen inte kunde fälls för våldtäkt mot barn. Det var dock klarlagt att mannen betalat för oralsexet. Det krävs inte att ersättning ges direkt till den underåriga - ersättningen kan helt eller delvis i stället ges till någon annan, konstaterade hovrätten.

Sammantaget ansåg hovrätten att ersättningen - som delvis betalats i förväg och delvis i efterskott - hade varit en förutsättning för att flickan skulle genomföra den sexuella handlingen. Mannen dömdes därför för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling till skyddstillsyn. Han ålades även att betala 5 000 kronor i skadestånd till flickan.

Två ledamöter var skiljaktiga beträffande påföljden och ansåg att mannen - med hänsyn till kränkningens allvar - skulle dömas till skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, med ett alternativt fängelsestraff på sex månader.

Riksåklagaren, RÅ, har överklagat och krävt att Högsta domstolen, HD, i stället ska döma mannen till ett fängelsestraff som är längre än fyra månader.

HD gör nu också en ändring i påföljdsdelen, men dömer inte ut något fängelsestraff.

Den som förmår någon under 18 att mot ersättning företag eller tåla en sexuell handling döms för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling till fängelse i högst fyra år.

Straffmättningsvärdet för den gärning som mannen gjort sig skyldig till motsvarar enligt domstolen fyra månader - och det är därmed inte så högt att det bryter den grundläggande presumtionen mot att döma till fängelse. Den avgörande frågan för vilken påföljd som ska väljas blir om fängelse krävs som påföljd med hänsyn till brottslighetens art och straffvärde.

Frågan om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling är brottslighet har ett artvärde som motiverar en särbehandling vid påföljdsvalet har inte berörts vare sig i lagmotiven eller i HD:s praxis. Domstolen har också uttalat att utrymmet för att i praxis utöka skaran brott med artvärde är begränsat. Om man överväger en sådan särbehandling måste domstolen bland annat överväga om det finns ett särskilt behov av normbildning som den aktuella brottstypen kan föranleda. Det måste också göras en individualiserad bedömning där man inte bara ser till brottstypen utan avgör hur starkt brottslighetens art talar för fängelse i det enskilda fallet.

När straffskalan för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling skärptes i januari 2020 uttalade regeringen följande:

”Det är av utomordentlig vikt att skydda barn och ungdomar från att dras in i prostitution. Den tekniska utvecklingen har väsentligt ökat möjligheterna för vuxna att i sexuella syften komma i kontakt med barn. De sexuella handlingar som köpare efterfrågar av unga är generellt av ett mer hänsynslöst slag, eftersom unga som säljer sex har betydligt svårare att sätta gränser än vuxna. Barn och unga som har sålt sexuella handlingar drabbas ofta av omfattande skadeeffekter. Skyddsaspekterna för barnet är därför särskilt framträdande. Även för det samhälleliga intresset av att motverka att barn utnyttjas genom köp av sexuella handlingar är kriminaliseringen av stor betydelse. Det är därför viktigt att det av lagstiftningen tydligt framgår att brottet är oacceptabelt och att det innebär en grov kränkning av barnet.”

Ett köp av en sexuell handling från ett barn får därför anses innefatta en sådan påtaglig kränkning av

den personliga integriteten att brottets art bör tillmätas betydelse för påföljdsbestämningen, konstaterar HD. Det finns med andra ord en presumtion för fängelse.

En utgångspunkt kan här vara att villkorlig dom och förening med samhällstjänst kan komma i fråga vid utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling om straffmättningsvärdet inte är högre än tre månaders fängelse. Med hänsyn till straffmättningsvärdet kan dock detta inte anses som en tillräckligt ingripande påföljd i mannens fall.

HD beslutar i stället att bestämma påföljden till skyddstillsyn och samhällstjänst. Antalet timmar samhällstjänst skulle med hänsyn till straffmättningsvärdet bestämmas till 100, men mannen har övervakats i ett år och är nu inne i slutfasen av en sexualbrottsbehandling som är ett av Kriminalvårdens mest omfattande program. Antalet timmar samhällstjänst bestäms med hänsyn till detta till 80.

Ett justitieråd är dock skiljaktigt och anser att utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling bör ha en fängelsepresumtion först vid straffvärden på sex månader och högre. Det saknas därför anledning att ändra påföljden om skyddstillsyn och behandling som hovrätten dömt ut.

Isak Bellman

Instans: Högsta domstolen

Rättsområden: [Påföljd](#), [Brott mot person](#), [Åklagare](#), [Polis](#), [Domare](#), [Socialrätt](#)

LEXNOVA NYHETER

Juridisk nyhetsbevakning och rättsdatabas

Blendow Lexnova är Sveriges mest omfattande juridiska nyhetstjänst. Vår bevakning innefattar rättsfall, lagstiftning och förarbeten inom samtliga rättsområden. Genom skräddarsydda bevakningsprofiler säkerställer du kontinuerlig uppdatering av rätt information och slipper nyhetsflöden som inte berör dig.

Läs mer på lexnova.se/nyheter